

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 และนำเสนอเนื้อหาเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
4. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
5. ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ฉันทนา ภาคบงกช (2537) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับทางโรงเรียนหรือศูนย์เด็ก

หรรษา นิลวิเชียร (2535) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่าเป็น กระบวนการที่ผู้ปกครอง ครูและบุคคลในชุมชนทำงานร่วมกัน นับตั้งแต่การวางแผน การทำงาน การเรียนรู้ และการตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษาของเด็ก

อรุณี หรดาล (2536) กล่าวสรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กด้วย การใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวผู้ปกครองอาจกระทำด้วยตนเองหรือให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การเน้นให้ผู้ปกครองเป็นครูของเด็กของตนเองและมีบทบาทในการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรสอนและสอนโดยใคร โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจดีขึ้นในเรื่องความต้องการและลักษณะของเด็ก รวมทั้งการให้การศึกษาที่ดีและถูกต้องเหมาะสมแก่เด็ก

ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 นัยยะ คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล ส่วนอีกนัยยะหนึ่ง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึงงานหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วม

บทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครอง

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คำว่า พ่อ หมายถึง ชายผู้ให้กำเนิดลูก
แม่ หมายถึง หญิงในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดลูก
พ่อแม่ หมายถึง ผู้ให้กำเนิดลูก
ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่หรือบุคคลอื่นอาจจะเป็นญาติมิตรหรือผู้อื่น ซึ่งพ่อแม่ไว้ใจ ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติไว้ว่า บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ และบิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

แม้ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะตระหนักในหน้าที่สำคัญของตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบว่าคุณควรเลี้ยงดูอย่างไรให้ถูกวิธี

เบลล์ (Bell, 1973 อ้างถึงใน บุษวา วัฒนะ และคณะ, ม.ป.ป.) ตระหนักถึงความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองต่อการพัฒนาสติปัญญา โดยเชื่อว่า การศึกษาในวัยเรียนผู้ปกครองควรจัดเพิ่มเติมให้แก่เด็กที่บ้าน เป้าหมายของการศึกษาควรเป็นไปเพื่อการสร้าง

เจตคติที่สมบูรณ์ต่อการเรียนรู้และการสร้างความสามารถทางเชาว์ปัญญา และเพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับการศึกษาอย่างเป็นแบบแผนต่อไป

เบลล์อธิบายว่า พ่อแม่ควรเป็นครูคนแรกของลูก ความรักของพ่อแม่เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษาในระยะแรกของเด็กที่บ้าน พ่อแม่สามารถใช้ความรักเป็นสิ่งเสริมความกล้า ไม่ใช่กดดันหรือเรียกร้องการเรียนรู้จะเกิดขึ้นโดยปกติและโดยธรรมชาติกระบวนการเรียนรู้ควรจะได้รับ การสร้างสรรคขึ้นภายในบ้าน ซึ่งจะเพิ่มความมั่งคั่งทางสติปัญญา ในช่วงที่มีความสำคัญของชีวิต 5 ปีแรก งานหรือกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่งทางสติปัญญา ก็คือ งานที่เด็กทำในหน้าที่ประจำวันภายในบ้าน เด็กจะเรียนรู้ขณะที่กิน เล่น ช่วยเหลืองาน และร่วมกิจกรรมในครอบครัว เครื่องใช้และของเล่นภายในบ้านจะถูกนำมาเป็นอุปกรณ์การสอนให้กับเด็ก พ่อแม่ควรรหาโอกาสสอนลูกด้วยวิธีการที่ไม่ต้องมีแบบแผน เพียงแต่ใช้เวลาอยู่กับลูกมากขึ้น ข้อที่ต้องระวัง คือ อย่าบังคับให้เด็กเรียน สอนเมื่อความสนใจของเด็กอยู่ในระดับสูง และหยุดสอนเมื่อความสนใจของเด็กลดลง อีกทั้งควรให้การเสริมแรงที่เหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เลือกมาใช้ ควรมีลักษณะที่ท้าทายความ สนใจ จำเป็นต้องให้ประสาทสัมผัสและต้องการผู้เล่นร่วม โดยปกติพ่อแม่ต้องร่วมเล่นกับเด็กโดยตรง

กอร์ดอน (Gordon, 1968 quoted in Honing, 1987) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการศึกษาเบื้องต้นของเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างในหลายระดับ ดังนี้

1. ผู้ปกครองในฐานะเป็นผู้ชม
2. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นที่ฟัง
3. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นครู
4. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้ช่วยเหลือ
5. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์
6. ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเด็ก

โฮอิง (Hoing, 1987) กล่าวถึง บทบาทของพ่อแม่ และผู้ปกครองในการส่งเสริมลูกของตนไว้ดังนี้

1. ผู้ปกครองจะต้องรู้ว่า ตนเองเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการช่วยให้เด็กพัฒนา เป็นผู้ที่มีบทบาทในการช่วยให้เด็กรู้จักตนเอง รู้ความสนใจ มีความสามารถในการแสดงออกและการรับฟังด้วยการให้ของเล่น ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าอย่างเหมาะสม ผู้ปกครองต้องรู้จักเลือกของเล่นและของใช้ที่เหมาะสมให้กับเด็ก จะช่วยเด็กในการพัฒนาความสามารถได้มาก

2. ผู้ปกครองจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านของเด็ก และเห็นความสำคัญของพัฒนาการมากขึ้น

3. ผู้ปกครองต้องการเครื่องมือทางภาษา เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่ผู้ปกครองต้องสื่อสารทางภาษากับเด็กที่ยังไม่รู้ภาษามากนัก เครื่องมือสื่อสารทางภาษาจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กสนุกกับการเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ

4. บ้านเป็นแหล่งประสบการณ์ที่สำคัญของเด็ก ผู้ปกครองจะต้องรู้ถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมประจำวันในบ้านให้แก่เด็กใช้เป็นแหล่งกระตุ้นการเรียนรู้ และให้เด็กมีโอกาสได้แก้ปัญหา รวมทั้งเป็นการให้ประสบการณ์ทางสังคม เช่น การทำอาหาร การจับคู่ถุงเท้า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กได้

5. ทักษะในการสังเกตทำให้ผู้ปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องรู้จักสังเกตการเจริญเติบโตของเด็กในทุก ๆ ด้านจะทำให้เข้าใจเด็กมากขึ้น และเป็นแนวทางในการช่วยเหลือหรือส่งเสริมเด็กให้พัฒนาต่อไป โดยเฉพาะในด้านความสามารถของเด็กและความพร้อม

ส่วนนักการศึกษาของไทยนั้น พุทธทาสภิกขุ (2514) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับบทบาทพ่อแม่ตามหลักพุทธศาสนา คือ พ่อแม่เป็นพรหมของลูก เป็นอาจารย์คนแรกของลูกและเป็นอรหันต์ของลูก เพราะพ่อแม่เป็นผู้ให้ชีวิต เป็นที่ให้เกิดบุญแก่ลูก มิใช่เป็นเพียงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เท่านั้น และในระเบียบของพุทธศาสนิกชน ได้กำหนดให้พ่อแม่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำการดำเนินชีวิตแก่ลูก พร้อมทั้งจะยกย่องสรรเสริญลูกผู้ทำดี และให้อภัยความผิดพลาดของลูกเมื่อสำนึกผิด หากชาวพุทธปฏิบัติได้เช่นนี้ เยาวชนของชาติจะเป็นเด็กดีและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม (พระราชสุทนต์, 2518)

อารี รังสินธ์ (2524) กล่าวว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่อไปนี้ คือ

1. การตอบสนองของความต้องการทางสรีระ
2. การตอบสนองของความต้องการของเด็กทางจิตวิทยา
3. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
4. การปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก
5. การอบรมมารยาทของสังคม
6. การปลูกฝังเจตคติที่ถูกต้องให้แก่บุตร
7. การส่งเสริมความเข้าใจของเด็ก

8. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา

สรุปแล้วผู้ที่ เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องรับบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อลูก ต่อเด็กในการเลี้ยงดูเอาใจใส่ให้เขาเจริญเติบโต เป็นบุคคลที่สมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา จึงจะเรียกว่า พ่อ แม่ ผู้ปกครอง นั้นได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

เคปแลน (Kaplan, 1992) พบว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของรัฐเกิดจากเหตุจำเป็น 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาก่อให้เกิดผลทางบวกในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิด และพฤติกรรมของเด็กอย่างเห็นได้ชัด
2. สถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว จำนวนครอบครัวแตกแยก การทำงานนอกบ้านของทั้งบิดามารดา การตั้งครุภัณฑ์นอกสมรสของมารดาที่เป็นวัยรุ่น อัตราการหย่าร้าง รวมทั้งการสร้างครอบครัวใหม่ของบิดาและมารดาเพิ่มสูงขึ้น โรงเรียนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กล่าวคือจำนวนเด็กในโรงเรียนที่มาจากครอบครัวที่มาจากโครงสร้างหลากหลายสูงขึ้น ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องปรับปรุงโครงสร้างการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นประการสำคัญ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนมักจะห่างเหิน (Distance) ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Distrust) และมีความเป็นศัตรู (Hostility) กันโดยธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะบทบาทของทั้งสองสถาบันถูกกำหนดให้แตกต่างกันโดยโครงสร้างของสังคม ดังนั้นช่องว่างระหว่างบ้านกับโรงเรียนจึงมีอยู่เสมอ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะช่วยลดปัญหาความสัมพันธ์ดังกล่าวได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

เดคเคอร์ และเดคเคอร์ (Decker, C.A. and Decker J.R., 1984) ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาต่อพัฒนาการของเด็กก่อนประถมศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีความรู้ลึกซึ้งตลอดระยะเวลาอยู่ในโรงเรียนมากกว่าเด็กอื่น ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคลากรในโรงเรียนจนเด็กรู้สึกเหมือนอยู่กับผู้ใหญ่ที่ตนเองมีความคุ้นเคยด้วย
2. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม
3. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีความสามารถทางสติปัญญา และความพร้อมมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม
4. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม
5. การที่ผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเด็กทำให้เด็กมีระดับสติปัญญาที่สูงขึ้น
6. เด็กจะมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากการที่ได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองที่มีภูมิหลังต่างกัน
7. การได้เห็นผู้ปกครองทำงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนจะช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดีกับผู้ปกครอง บุคลากรและโรงเรียน

นอกจากนี้กรีนเบิร์ก (Greenberg, อ้างอิงใน วรรณาท รักสกุลไทย , 2537) เชื่อว่าการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีผลในเรื่อง

1. การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก
2. ลดปัญหาระเบียบวินัย
3. เพิ่มเจตนาที่ดีให้เด็กมองตนเองเป็นผู้เรียนรู้
4. ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนได้มากขึ้นในหลายประเด็นที่ไม่สามารถอบรมสั่งสอนที่โรงเรียนได้
5. ครูมีเจตคติว่าผู้ปกครองมีความสำคัญในการศึกษาลูกหลาน จะเปิดโลกทัศน์กว้างสามารถรับแนวความคิดการมีส่วนร่วมได้มาก

เฮนเดอร์สัน (Henderson, อ้างอิงใน วรรณาท รักสกุลไทย, 2537) ได้สรุปรวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในประเด็นที่สำคัญ คือ

1. เด็กจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น หากผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโรงเรียน
2. ครอบครัวแม้ไม่ใช่โรงเรียนแต่ก็เป็นสภาพแวดล้อมทางการศึกษาแห่งแรกของเด็ก

3. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีการวางแผนที่ดีและมีการติดตามที่ดี

4. เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย และชนกลุ่มน้อยจะได้รับผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ถ้าผู้ปกครองของเขามีส่วนร่วมในโรงเรียน และผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานการศึกษาสูงที่ทำให้เกิดความแตกต่าง

รัพพ์ (Rupp, 1969 อ้างถึงใน หรรษา นิลวิเชียร, 2535, น.237) ค้นพบว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในฮอลแลนด์ที่มีผลการเรียนดี จะมีพ่อแม่ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง การเล่นเกม การหาของเล่นและหนังสือมาให้รวมทั้งการกระตุ้นให้เด็กตอบคำถามที่เริ่มต้นด้วยคำว่า "ทำไม" พ่อแม่เหล่านี้จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน สนับสนุนให้เด็กไปโรงเรียนตามปกติ แสดงบทบาทเป็นผู้ให้การศึกษาแก่ลูก สอนทักษะเบื้องต้นต่าง ๆ พาเด็กไปสถานที่ที่น่าสนใจ และเข้าร่วมในเหตุการณ์สำคัญ หรือวันพิเศษ เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

System Development Corporation of Santa Monica รัฐแคลิฟอร์เนีย ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการศึกษาอเมริกัน (U.S. Office of Education ปัจจุบันเรียก U.S. Department of Education) ให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของรัฐ 4 โปรแกรม (Study of Parental Involvement in Four Federal Education Programs) อันประกอบด้วย Elementary and Secondary Education Act (ESEA) Title I, ESEA title VII Bilingual Program, Follow through program and Emergency School Aid Act (ESAA) โดยเริ่มทำการศึกษาดังแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. 1978 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982 ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นเพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมของทั้ง 4 โปรแกรมดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบผลสำเร็จอย่างมาก ดังนั้น ไลออนส์ รอบบิ้นส์ และสมิธ (Lyons, Robbins and Smith) จึงได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จ และพบว่ามียปัจจัยสำคัญเบื้องต้นอยู่ 2 ประการคือ มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน และมีการวางแผนที่ดี (Lyons, Robbins and Smith, 1983)

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน (Creating Positive - School Relationships)

ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนเกิดจากปฏิสัมพันธ์ (Interactions) ระหว่างบ้านกับโรงเรียนใน 2 ลักษณะคือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Exchange) และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations)

1. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Exchange) หมายถึง การที่ผู้ปกครองและบุคลากรในโรงเรียนติดต่อสื่อสารกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จนเกิดความสนิทสนมและคุ้นเคยกัน และสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกันได้อย่างเปิดเผย เทคนิคการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่โรงเรียนใช้มีดังนี้คือ สื่อสิ่งพิมพ์ การเยี่ยมชมโรงเรียนของผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน แบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง มุมผู้ปกครอง การใช้โทรศัพท์ และการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน

1.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (Written Communications) โรงเรียนส่วนมากนิยมใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก และกิจกรรมของโรงเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้กันส่วนมาก คือ แผ่นพับ จดหมายข่าวและคู่มือผู้ปกครอง

- แผ่นพับ ใช้เพื่อชี้แจงให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบว่า โรงเรียนกำลังจะมีการประชุมหรือกิจกรรมพิเศษบางอย่าง โดยอาจส่งแผ่นพับให้ผู้ปกครองที่บ้านหรือหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน รวมทั้งสามารถติดต่อได้ตามเบอร์คดต่าง ๆ ที่ชุมชนสามารถมองเห็นได้ง่าย

- จดหมายข่าว เป็นการให้ข้อมูลที่ค่อนข้างสม่ำเสมอกับผู้ปกครอง ข้อมูลในจดหมายข่าวอาจจะเป็นเกร็ดความรู้สำหรับผู้ปกครอง จดหมายข่าวมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การทำแบบง่าย ๆ ที่เขียนด้วยลายมือไปจนถึงการพิมพ์ด้วยกระดาษหลากสี และมีรูปภาพประกอบอย่างสวยงาม

- คู่มือผู้ปกครอง เป็นการให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยปกติโรงเรียนจะจัดพิมพ์คู่มือผู้ปกครอง และมอบให้ผู้ปกครองทุกคนเมื่อเริ่มต้นปีการศึกษาของทุกปี ในการจัดทำคู่มือผู้ปกครองควรมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาและนโยบายของการศึกษาที่โรงเรียนยึดเป็นแบบอย่าง
2. รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนโยบายและแนวทางปฏิบัติของโรงเรียน เช่น โครงการพิเศษสำหรับเด็ก เวลาทำการของบุคลากร อัตราค่าบำรุงการศึกษา

อายุเด็กแรกเข้า การสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้เด็ก การจัดการบริการรับ - ส่งเด็ก คำแนะนำเกี่ยวกับ การรักษาสุขภาพและความปลอดภัยให้เด็ก รูปแบบและวิธีการรายงานพัฒนาการเด็กให้ ผู้ปกครองทราบ รายการสิ่งของที่ผู้ปกครองควรเตรียมให้เด็กมาโรงเรียนและแนวทางที่ผู้ปกครอง จะให้ความร่วมมือในการกำหนดการประชุมผู้ปกครองเป็นต้น

3. มีการปรับปรุงข้อมูลในคู่มือผู้ปกครองให้ถูกต้องอยู่เสมอ

4. รูปแบบและรูปเล่มของคู่มือผู้ปกครองควรมีความสวยงาม น่าอ่านมีรูปภาพ ประกอบ พร้อมทั้งให้ความสะดวกกับผู้อ่าน

5. ข้อมูลในคู่มือปกครองควรมีความถูกต้องชัดเจน ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองจะต้อง ใช้เป็นคู่มือในการหาข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนที่ผู้ปกครองต้องการทราบ

6. ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิค

1.2 การเยี่ยมชมโรงเรียนของผู้ปกครอง (Parents Visit the Schools) ประโยชน์ที่ผู้ปกครองได้รับจากการเยี่ยมชมโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

- ได้รับทราบจุดหมายและวิธีการจัดการศึกษาของโรงเรียนรวมทั้งซักถามปัญหา และข้อสงสัยต่าง ๆ

- ได้ทำการรู้จักคุ้นเคยกับบุคลากรของโรงเรียนและผู้ปกครองคนอื่น ๆ

- ได้มีโอกาสสังเกตการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ของครูและสภาพแวดล้อม ภายในโรงเรียน

- ได้มีโอกาสสังเกตบุตรหลานของตนในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ

- ได้มีโอกาสอภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคลากรของโรงเรียนและผู้ปกครองคนอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน สิ่งที่ตนเองสงสัยหรือกังวลเกี่ยวกับเด็ก ครู และเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

1.3 การเยี่ยมบ้าน (Home Visit) การเยี่ยมบ้านเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ บุคลากรได้รู้จักเด็กขณะอยู่ที่บ้านมากขึ้นและในขณะเดียวกันก็ยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ผู้ปกครองได้ด้วยทำให้ผู้ปกครองเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และการเรียนการสอนระดับก่อน ประถมศึกษา ผู้ปกครองจะได้ส่งเสริมบุตรของตนให้พัฒนาสอดคล้องกับทางโรงเรียน

1.4 แบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง (Parent Survey) เป็นเครื่องมือที่ดี อย่างหนึ่งที่รวบรวมความคิดเห็นของแม่ผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการกิจกรรมและประสบการณ์ของ โรงเรียนจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของการใช้แบบสำรวจความคิดเห็น ผู้ปกครอง คือ

- เพื่อประเมินหัวข้อ หรือเรื่องที่ผู้ปกครองสนใจอยากให้ทางโรงเรียนจัดโครงการ ให้ความรู้ผู้ปกครอง

- เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของผู้ปกครองในการให้คำแนะนำเด็กขณะทำการบ้าน และเสริมประสบการณ์เด็กที่บ้าน
- เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อบุคลากรและหลักสูตรของโรงเรียน
- เพื่อหารูปแบบและวิธีการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 มุมผู้ปกครอง (Parent Library or Parent Room) อาจจัดไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่งในบริเวณโรงเรียน มุมผู้ปกครองควรจัดไว้้อย่างเรียบร้อย มีระเบียบ และสวยงาม สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ปกครอง มีแสงพอเพียง อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีเก้าอี้ที่นั่งที่สบาย โต๊ะสำหรับเขียนหนังสือ และที่สำหรับควรมีเอกสาร และข้อมูลที่ทำให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับตัวเด็ก และหลักการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา นอกจากนี้มุมผู้ปกครองอาจมีรูปภาพการทำกิจกรรมของเด็กเนื่องในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งผลงานด้านศิลปะหรือหนังสือนิทานที่เด็กทำ

1.6 การใช้โทรศัพท์ (Parent Hot Line) เป็นการสื่อสารแบบสองทาง การติดต่อกับผู้ปกครองโดยใช้วิธีการโทรศัพท์นี้ช่วยให้เกิดความคล่องตัว ประหยัด รวดเร็วและสะดวก สามารถทำได้เมื่อต้องการแจ้งข่าวอย่างกะทันหัน แจ้งเรื่องการเจ็บป่วยของเด็กหรือแจ้งข่าวดีให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำเร็จหรือความก้าวหน้าที่เด็กได้รับในกิจกรรมบางอย่างเพื่อที่ผู้ปกครองจะได้ให้คำชมเชยเด็กเมื่อถึงบ้าน บางครั้งผู้ปกครองอยู่ไกลหรือทำงานผลิตเป็นกะไม่สะดวกในการมาพบครูแต่ต้องการคำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กก็สามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อกันได้

1.7 การประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน (Parent Teacher Conferences) การประชุมเป็นกิจกรรมที่บุคลากรของโรงเรียนนัดพบผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กในการส่งจดหมายนัดหมาย วัน เวลา และจุดมุ่งหมายในการประชุมให้ชัดเจน การประชุมดังกล่าวอาจจัดในลักษณะเชิงประชุม ส่วนตัวหรือเป็นกลุ่มก็ได้ (Lyons, Robbins and Smith, 1983)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations)

ส่วนมากจะเกิดหลังความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล กล่าวคือ ผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียนได้รู้จักกันแล้ว ต่อมาได้มีโอกาสพบปะพูดคุยจากสนทนากันจนมีความสนิทสนมคุ้นเคย และรู้ข้อมูลส่วนตัวซึ่งกันและกันพอสมควร สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ โดยที่ไม่ต้องกังวลว่าอีกฝ่ายจะเข้าใจผิด เทคนิคที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีดังนี้

2.1 การทำกิจกรรมและการรับประทานอาหารร่วมกัน (Luncheons and Dinners) โรงเรียนอาจเชิญครอบครัวของผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน รวมทั้งผู้นำในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เล่นกีฬา แลกเปลี่ยนอุปกรณ์ของใช้ที่ตนเองไม่จำเป็นต้องใช้อีกต่อไป หลังจากนั้นจึงรับประทานอาหารร่วมกัน โดยทำอย่างน้อยปีละครั้ง ในกรณีมีปัญหาด้านงบประมาณ โรงเรียนอาจให้แขกรับเชิญทุกคนนำอาหารมารับประทานร่วมกัน โดยโรงเรียนจัดเครื่องดื่ม การแสดงของเด็ก หรือกิจกรรมนันทนาการให้ นอกจากนี้ยังมีการประกาศเกียรติคุณของผู้ปกครองที่ให้การช่วยเหลือและร่วมมือกับโรงเรียนด้วยดีมาโดยตลอด ผู้ปกครองจะรู้สึกภาคภูมิใจที่โรงเรียนให้การยกย่องชมเชยตน

2.2 การไปทัศนศึกษา (Field Trips) โรงเรียนอาจเชิญครอบครัวของผู้ปกครอง บุคลากรของโรงเรียนและผู้นำชุมชนไปทัศนศึกษาในระยะทางใกล้ ๆ ที่สามารถไป - กลับในวันเดียวได้อย่างน้อยปีละครั้ง

2.3 งานชุมชนรื่นเริง Assemblies) งานชุมชนรื่นเริงสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ปกครองได้มาก เนื่องจากบรรยากาศภายในงานมีความเป็นกันเอง และเด็กนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงบนเวที ผู้ปกครองอาจได้รับเชิญให้อยู่ต่อ หลังงานชุมชนรื่นเริงเสร็จสิ้นลงเพื่อได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคลากรของโรงเรียน

ขั้นตอนการวางแผนเพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (Steps in Planning for Successful Involvement)

1. การจัดผู้ประสานงานกิจกรรม (Provide Coordination for Activities)

ในการเตรียมการที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นที่จะต้องมีการติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้นจึงต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) เพื่อรับผิดชอบโดยตรง บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับของทั้งผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน และต้องมีทัศนคติต่อผู้ปกครองในฐานะผู้ร่วมงาน (Partners) ในการจัดการศึกษาด้วย อันจะมีผลทำให้การทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

เนื่องจากผู้ประสานงานเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานผู้ประสานงานอาจต้องทำหน้าที่ 4 บทบาท ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้ประสานงานต้องคอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้ความสะดวกแก่ผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียนร่วมกิจกรรม

1.2 ผู้ให้ข่าวสารข้อมูล (Provider of Information) ผู้ประสานงานเป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน และระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเอง ดังนั้น บุคลากรของโรงเรียนและผู้ปกครองจะมอบความไว้วางใจให้ผู้ประสานงานเป็นตัวแทนในการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน

1.3 ผู้บริหาร (Administrator) ผู้ประสานงานมีบทบาทหน้าที่ในการผลักดันและจัดระบบงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ดังนั้น ผู้ประสานงานควรจะต้องมีรายชื่อของผู้ปกครองที่เคยเข้าร่วม และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนไว้ทั้งหมด รวมทั้งรายชื่อแหล่งทรัพยากรที่จะให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อที่จะได้หาทางชักจูงหรือจูงใจให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.4 ผู้ฝึกอบรม (Trainer) ผู้ประสานงานมีหน้าที่ในการให้ความรู้และฝึกอบรมผู้ปกครองทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลเพื่อให้มีความรู้ ทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก

2. การเข้าถึงปัญหาและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม (Assess Needs and Resources)

โรงเรียนจะต้องประเมินความต้องการและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของทั้งผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร รวมทั้งทรัพยากรที่ต้องใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งสามารถตอบสนองต่อความต้องการ และความสนใจของคนส่วนใหญ่ได้ และเมื่อจัดกิจกรรมแล้วจะมีจำนวนผู้สนใจให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างเพียงพอจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ได้กำหนดเอาไว้

2.1 การประเมินแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) ซึ่งอาจใช้การสังเกตและการสนทนาซักถาม การประเมินแบบนี้ผู้ประเมินต้องใจกว้างยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความรู้เกี่ยวกับระบบบริหารงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี

2.2 การประเมินแบบเป็นทางการ (Formal Assessment) ซึ่งอาจใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง และบุคลากรของโรงเรียนเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรม ทักษะหรือหัวข้อความรู้ที่สนใจ

3. การระบุการที่แจ้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครอง (Specify and Communicate Parent Roles)

การประเมินความต้องการและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของประเภท และลักษณะของกิจกรรมที่ควรทำตามลำดับก่อน - หลัง ขึ้นตอนต่อไป จะต้องมีการกำหนดบทบาท และขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ปกครองที่จะให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาข้อขัดแย้งและความยุ่งยากสับสนที่อาจเกิดขึ้น

ในการกำหนดบทบาทของผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสามารถกระทำได้หลายวิธี แต่วิธีการที่ดีที่สุด คือ การให้ตัวแทนผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารโรงเรียนได้เข้ามามี บทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทของผู้ปกครองด้วย ดังนั้นบทบาทของผู้ปกครองที่ถูกกำหนดขึ้นจึงเป็นบทบาทที่ทุกฝ่ายยอมรับ และมีความชัดเจนพอที่ทุกคนจะเข้าใจได้ตรงกัน

4. การรับสมัคร การคัดเลือก และการมอบหมายงาน (Recruit, Select and Assign Parent Participants)

ในตามขั้นตอนแรกทีกล่าวมาแล้วเป็นการเตรียมการ หรือการวางแผนงานที่จะให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม แต่ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะต้องติดต่อกับผู้ปกครองโดยตรงต้องมีการจูงใจ หรือการกระตุ้นให้ผู้ปกครองอยากเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

4.1 โรงเรียนจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทุกคนได้ทราบ ขณะนี้โรงเรียนมีโครงการที่จะให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยบรรยายละเอียดของแต่ละกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ สำหรับเทคนิคและวิธีการประชาสัมพันธ์นั้นโรงเรียนอาจกระทำได้หลายรูปแบบแต่วิธีที่ดีที่สุดคือ การติดต่อกับผู้ปกครองโดยตรง

4.2 การคัดเลือกผู้ปกครอง หลังจากผู้ปกครองสมัครหรือแสดงความจำนงที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการศึกษากับโรงเรียนแล้ว โรงเรียนจะแต่งตั้งกรรมการหรือกำหนดตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งโดยทั่วไปกรรมการการ คัดเลือกจะประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู และตัวแทนจากผู้ปกครอง

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมนั้นแล้ว แต่กรรมการที่จะตกลงกัน ซึ่งเกณฑ์ทั่วไปอาจประกอบด้วย จำนวนผู้ปกครองที่ต้องการ วันและเวลาดำเนินการของผู้ปกครอง ความสามารถพิเศษ ความกระตือรือร้นและความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน

4.3 การมอบหมายงานให้ผู้ปกครอง เมื่อคณะกรรมการคัดเลือกได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ปกครองที่จะให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้ประสานงานมีหน้าที่โดยตรงในการชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับงานที่จะต้องทำในกิจกรรมนั้น ๆ รวมทั้งให้ผู้ปกครองและบุคลากรโรงเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ ได้มีโอกาสซักถามปัญหาข้อข้องใจต่าง ๆ ก่อนเริ่มปฏิบัติงานร่วมกัน

5. การฝึกอบรมผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน (Trains Parents and Staff)

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเรียบร้อย โรงเรียนควรจัดอบรมเพื่อให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน ทั้งในระยะก่อนดำเนินงาน (Preservice) และในขณะดำเนินงาน (Inservice) ทั้งนี้ เพราะผู้ปกครองและบุคลากรบางคน อาจจะยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานและวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งทักษะบางอย่างที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ในการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และบุคลากรของโรงเรียนโดยทั่วไปไม่มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ 2 ประการคือ เพื่ออธิบายถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน และเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการทำงานรวมทั้งการฝึกทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และบุคลากรของโรงเรียนมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง 3 ประการ

1. การฝึกอบรมควรจัดในลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และบุคลากรของโรงเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติและแก้ปัญหาร่วมกัน
2. ให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประโยชน์ หรือคุณค่าของกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละครั้ง
3. การใช้ข้อมูลที่ได้จากข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เข้าฝึกอบรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการฝึกอบรมในครั้งต่อไป

6. การจัดช่องทางการสื่อสาร (Establish Communication Channels)

การติดต่อสื่อสารที่ดีและต่อเนื่องมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจัดการศึกษา รูปแบบและวิธีการใช้ในการติดต่อมีลักษณะเช่นเดียวกับการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน แต่กลุ่มบุคคลที่ต้องติดต่อสื่อสารกันเองมีจำนวนน้อยกว่า และความถี่ที่ต้องติดต่อกันอาจมีจำนวนครั้งมากกว่า ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองประสบความสำเร็จ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองและบุคลากรของสถานการศึกษาติดต่อสื่อสารกัน ใน 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

6.1 การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนควรแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวหรือนโยบายของชุมชนให้ผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมได้รับทราบเช่นเดียวกับที่แจ้งแก่บุคลากรของโรงเรียน การกระทำดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ปกครองรู้สึกที่โรงเรียนให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าของผู้ปกครองเช่นเดียวกับบุคลากรของโรงเรียน

6.2 การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคลากรของโรงเรียนกับผู้ปกครอง ซึ่งข้อมูลและข่าวสารที่ติดต่อกันส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

6.3 การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนได้ปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่คล้ายกัน และรู้จักสนิทสนมกันคืออยู่แล้ว ดังนั้น ถ้าโรงเรียนให้โอกาสผู้ปกครองเหล่านี้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันจะช่วยให้ผู้ปกครองสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือกันได้นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้ปกครองบางคนรู้สึกสบายใจขึ้น เมื่อได้เข้าใจว่าผู้ปกครองคนอื่นก็มีปัญหาเช่นเดียวกับตน

7. การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (Support Ongoing Activities)

โรงเรียนควรจัดบริหารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด และนานที่สุดซึ่งบริการดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

7.1 การจัดการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากผู้ปกครองส่วนมากมีภาระงานประจำหลายอย่างที่ต้องการรับผิดชอบ จึงทำให้มีเวลาค่อนข้างจำกัดที่เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา ดังนั้น ถ้าโรงเรียนสามารถให้ความสะดวกหรือจัดบริการบางอย่างให้ผู้ปกครองขณะร่วมกิจกรรม เช่น การจัดห้องทำงานให้ผู้ปกครองอย่างเป็นทางการ การจัดงานเลี้ยงเพื่อแสดงความขอบคุณ การมีจดหมายขอบคุณหรือการตอบขอบคุณผ่านทางสื่อมวลชนจะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกที่โรงเรียนให้ความสนใจและเห็นคุณค่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

7.2 การดำเนินการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรม โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมส่วนมากจะมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมรวมทั้งพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมและผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่างต้องการรู้ผลการดำเนินงานและต้องการให้มีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น (Lyons , Robbins and Smiths , 1983)

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษา (Parent Involvement Activities)

1. ผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง (Involving Parents in Parent Education)

การให้ความรู้ผู้ปกครอง (Parent Education) หมายถึง การจัดการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ตลอดจนการดำเนินชีวิตครอบครัวในวิถีทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

การเข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครองมีความสำคัญมากต่อผู้ปกครอง ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ปกครองเข้าใจพฤติกรรมของเด็กได้ดียิ่งขึ้น

2. ช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การเตรียมความพร้อม และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

3. ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงผลของการกระทำหรือพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเด็ก อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม

4. ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษา ในระดับประถมศึกษา ลักษณะประเภท วิธีการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก

5. ช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ และฝึกทักษะเกี่ยวกับเทคนิค และวิธีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของครอบครัวให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

6. ช่วยให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้ปกครอง ซึ่งจะมีผลต่อตัวเด็กโดยตรง

การให้ความรู้ผู้ปกครองสามารถกระทำได้อย่างหลากหลาย แต่สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ แบบเป็นทางการ (Formal) เช่น การบรรยาย การอภิปราย การได้วาที และแบบไม่เป็นทางการ (Informal) เช่น การระดมสมอง การประชุมโต๊ะกลม การประชุมกลุ่มย่อย โดยอาจใช้บ้าน หรือโรงเรียนเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเผยแพร่ข้อมูลความรู้ก็ได้

2. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสบการณ์แก่เด็กที่บ้าน (Involving Parent in home - Base Instruction)

การเสริมประสบการณ์ให้เด็กที่บ้าน หมายถึง ผู้ปกครองช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กรู้จักคิด รู้จักแสวงหาความรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวด้วยการสังเกตและการอ่าน รวมทั้งการให้ความสนใจและสนทนาซักถามเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้ทำในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้เด็กที่บ้าน ผู้ปกครองมีบทบาทที่สำคัญ 3 ประการ คือ

2.1 ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน ผู้ปกครองมีความสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเห็นความสำคัญและรู้คุณค่าของการอ่าน ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่รักการอ่านเด็กจะมีนิสัยรักการอ่านไปด้วย

2.2 ส่งเสริมความรู้เด็กให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากโรงเรียน เด็กจะเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และสามารถจดจำได้นานถ้าผู้ปกครองจะช่วยเสริมประสบการณ์หรือความรู้ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองสามารถทำได้ดังนี้

- พูดคุยสนทนากับเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากโรงเรียนพร้อมทั้งอธิบายหรือยกตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
- กระตุ้นหรือเตือนให้เด็กทำกิจกรรมตามที่ครูได้มอบหมายให้ รวมทั้งคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ
- จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จะช่วยเสริมความรู้ ความคิดที่เด็กได้จากโรงเรียนเมื่อมีโอกาส

2.3 ส่งเสริมพัฒนาการและการเตรียมความพร้อมให้เด็ก

3. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็กที่โรงเรียน (Involving Parents in Instruction at School)

ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็กที่โรงเรียน หมายถึงการที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่โรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปผู้ปกครองสามารถเสริมประสบการณ์ให้เด็กในโรงเรียนได้ 2 วิธี ดังนี้ คือ

3.1 การเป็นผู้ช่วยครู ผู้ปกครองที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านอาจอาสาสมัครเป็นผู้ช่วยครูในโรงเรียนตามวัน เวลาที่ตนสะดวก ผู้ช่วยครูมีหน้าที่ช่วยครูดูแลเด็กขณะทำกิจกรรม ช่วยครูวางแผนการสอน ช่วยครูจัดหาและเตรียมสื่อการสอน ช่วยสอนเด็กบางกิจกรรมและช่วยตรวจงานเด็ก

3.2 การเป็นวิทยากรพิเศษ ผู้ปกครองที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้านหรือประกอบอาชีพที่เด็กสนใจมากสนใจ โรงเรียนอาจเชิญมาเป็นวิทยากรพิเศษเพื่อพูดคุยสนทนากับเด็กเกี่ยวกับงานอดิเรกหรือรายละเอียดของอาชีพ รวมทั้งให้โอกาสเด็กได้ซักถามข้อข้องใจหรือสิ่งที่เด็กอยากรู้เพิ่มเติม การเชิญผู้ปกครองมาพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ นี้ นอกจากจะช่วยให้เด็กสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กแล้ว ยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการแนะแนวด้านอาชีพให้กับเด็กได้อีกด้วย

4. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโรงเรียน (Involving Parents in School Support)

ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ 3 ประการ คือ

4.1 การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปของวัสดุ สิ่งของและกำลังทรัพย์ หมายถึง การที่ผู้ปกครองบริจาคสิ่งของ เครื่องใช้และทรัพย์สินให้กับโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แก่เด็ก เช่น การให้วัสดุเหลือใช้เพื่อให้ครูนำไปทำเป็นอุปกรณ์การสอน การให้ของเล่นและเครื่องเล่นสนาม เสื้อผ้า โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น รวมทั้งการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน หรือการให้ทุนทำอาหารกลางวันให้แก่เด็กยากจน

4.2 การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปของแรงงาน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ เช่น การช่วยประกอบอาหารกลางวันให้เด็ก การตกแต่งอาคารสถานที่สำหรับทำกิจกรรมพิเศษเนื่องในโอกาสสำคัญ การช่วยจัดเตรียมเสื้อผ้าสำหรับเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษ และการช่วยควบคุมดูแลเด็กขณะออกไปทัศนศึกษา และการช่วยเหลือครูผลิตสื่อการเรียนการสอน

4.3 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในคณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองอาจเข้าเป็นสมาชิกในคณะกรรมการชุดใดชุดหนึ่ง ที่มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำกับโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ

4.3.1 แนวการจัดประสบการณ์ คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีหน้าที่พิจารณาและทบทวนเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ การจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ของเล่นในแต่ละปีเพื่อนำมาสรุปหาข้อดี ข้อเสีย รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นในการพัฒนา และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในปีต่อไป แล้วนำข้อมูลเหล่านี้เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

4.3.2 การจัดสรรงบประมาณ คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยผู้บริหารโรงเรียนจัดสรรงบประมาณในหมวดต่าง ๆ ว่า ควรจะต้องมีการตัดลด หรือเพิ่มเติมงบประมาณในหมวดใดหมวดหนึ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในแต่ละปี

4.3.3 การจัดหาบุคลากร คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ เพื่อคัดเลือกบุคคลสมัครเป็นผู้ช่วยครู รวมทั้งสามารถสนับสนุน หรือให้คำแนะนำกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้พิจารณาแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่คณะที่ปรึกษาเห็นว่ามีความสามารถ และมีความเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ เป็นพิเศษ

4.3.4 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะกับผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ประสานงานในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ปกครองและการดำเนินการเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เช่น ประเภทและลักษณะของกิจกรรมที่จะจัดให้กับผู้ปกครอง วิธีการจัดกิจกรรมและวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นต้น (อรุณี ทรศาล, 2536 ; Lyons, Robbins and Smith, 1983)

ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน และการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของโรงเรียนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

อรุณี ทรศาล (2536 : 72 - 75) ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ว่าเกิดจาก

1. ผู้ปกครอง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันค่อนข้างรัดตัว ผู้ปกครองจำเป็นต้องออกทำงานนอกบ้านทั้งสองคน ดังนั้นจึงไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีหลายลักษณะ คือ

1.1 ผู้ปกครองที่พยายามหลีกเลี่ยงการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะมีทัศนคติไม่ดีหรือมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับโรงเรียน

1.2 ผู้ปกครองที่ต้องเชิญชวนหรือชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้ปกครองประเภทนี้ต้องได้รับการกระตุ้น หรือชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม จึงจะสนใจให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในกิจการด้านต่าง ๆ

1.3 ผู้ปกครองที่พร้อมที่จะมีส่วนร่วมถ้าโรงเรียนต้องการ ผู้ปกครองประเภทนี้ไม่ค่อยมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบโรงเรียนเป็นพิเศษ แต่ถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือหรือความร่วมมือในเรื่องใดที่สามารถช่วยได้ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือ

1.4 ผู้ปกครองที่มีความยินดีและเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะชอบและรู้สึกสนุกสนานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

1.5 ผู้ปกครองที่ชอบและกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน ผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ

ผู้ปกครองของเด็กประถมศึกษาส่วนมากจะอยู่ในสองประเภทแรก กล่าวคือ ไม่ค่อยเต็มใจให้ความร่วมมือ หรือเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียน แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต้องใช้เวลาพอสมควรเพื่อทำให้ผู้ปกครองเลื่อมใสศรัทธาในโรงเรียน ว่าเป็นสถานที่ที่ผู้ปกครอง

สามารถให้ความไว้วางใจในการนำบุตรหลานมาฝากไว้ และเมื่อเด็กหรือแม่แต่ผู้ปกครองมีปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็กโรงเรียนสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือได้

2. ผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังนั้นถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุน โอกาสที่ผู้ปกครองจะได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยคงเป็นไปได้ยาก สาเหตุที่ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสรุปได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

2.2 การขาดเงินงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

2.3 ผู้บริหารเกรงว่าผู้ปกครองจะเข้ามา รบกวนายในการบริหารงาน และรู้ความลับบางอย่างที่ไม่อยากเปิดเผยแก่คนทั่วไป

2.4 ผู้บริหารคิดว่าการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ตนเองและบุคลากรของโรงเรียนซึ่งปกติมีงานมากอยู่แล้ว

2.5 ผู้บริหารขาดความรู้ ความสามารถในการดำเนินการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ครู ครูมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการทำงานหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้ปกครอง ปัญหาในส่วนของครูมีหลายประการ คือ

3.1 ครูไม่แน่ใจว่าจะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะใด และมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ครูบางคนยังไม่แน่ใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ^{เกี่ยวข้อง} ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

3.2 ครูเกรงว่าจะมีปัญหากับผู้ปกครองเนื่องจากแนวความคิดในการดูแลเด็กของครูและผู้ปกครองอาจไม่เหมือนกัน

3.3 ครูเชื่อว่าการจัดกิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมต้องใช้เวลามากในการวางแผนและการเตรียมการ

3.4 ครูกังวลว่าผู้ปกครองบางคนไม่สามารถเก็บรักษาความลับได้ ดังนั้นจึงอาจเอาข้อมูลบางอย่างที่เป็นความลับของเด็กหรือโรงเรียนไปเล่าให้ผู้อื่นฟังได้

นอกจากนี้ สุวดี สุมะโมลกุล (2529) ยังได้รวบรวมปัญหาของการไม่เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนของผู้ปกครองที่เกิดจากครู ดังนี้

1. ครูส่วนมากมีรายได้น้อย ต้องทำงานนอกเวลา ต้องหารายได้จุนเจือครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาติดต่อกับผู้ปกครอง
2. จำนวนนักเรียนในห้องหนึ่งมากเกินไป ครูไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึงว่าเด็กคนใดมีปัญหาใดที่ต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทำให้ครูขาดความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
3. หลักสูตรที่กำหนดมีมากเกินไป จนผู้สอนไม่อาจคำนึงถึงด้านอื่น ๆ มุ่งแต่จะสอนให้ทันหลักสูตรอย่างเดียว
4. ครูบางคนขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาจึงไม่กล้าปรึกษาครู ทำให้ครูไม่ทราบปัญหาและไม่ได้ติดต่อกับผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ปารองโต (Parenteau, 1990) ได้ศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและเด็ก และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็กที่มีผลต่อการพัฒนาการการรู้หนังสือ โดยผู้วิจัยได้ผลิตเอกสารเพื่อให้ผู้ปกครองใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอ่านเขียนให้ลูก ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีผลการทดสอบสูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุม ทั้งในด้านการอ่านและการเขียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การสอน การกระตุ้น การสนับสนุน และการให้คำชมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา และยังชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการการรู้หนังสือ และการประสบความสำเร็จของเด็กในการเรียนที่โรงเรียน

ดุมัส (Dumas, 1991) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติกับการทำงานร่วมกัน การติดต่อสื่อสาร และความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง สรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าระดับการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง และระดับการปฏิบัติของผู้ปกครองจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการอ่านที่เพิ่มขึ้น แต่การให้ความรู้ผู้ปกครองก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้หลักสูตรการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้

ฮูเปอร์ (Hooper, 1994) ได้พัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชั้นเรียนเกรด 1 โดยใช้กิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และสามารถนำไปใช้กับลูกที่บ้านได้ ผู้ปกครองและเด็กจะทำกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติร่วมกันทุกวันเป็นเวลา 10 สัปดาห์ และผู้ปกครองมีความ

เข้าใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้น และทั้งผู้ปกครองและเด็กได้รับบรรยากาศที่ดีขณะทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้โปรแกรมนี้ยังช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและครูให้ดีขึ้นด้วย

งานวิจัยในประเทศ

ประดิษฐา จันทร์ไทย (2532) การศึกษาการปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู ครูและ ผู้ปกครองเห็นว่า สมาคมผู้ปกครองและครูปฏิบัติงานในด้านการสอน ด้านกิจกรรมพิเศษ ด้านการให้สวัสดิการ ด้านการให้คำปรึกษา และด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองอยู่ในระดับน้อย งานที่สมาคมผู้ปกครองและครูปฏิบัติเป็นประจำหรือปฏิบัติมาก คือ การจัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน สำหรับครูและนักเรียนใช้ ครูเห็นว่างานที่สมาคมผู้ปกครองและครูปฏิบัติเป็นประจำหรือปฏิบัติมากมี 1 งาน คือ การจัดประชุมครูและผู้ปกครองให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด และ ประสิทธิภาพเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครูเห็นว่า งานที่สมาคมผู้ปกครองและครูปฏิบัติเป็นประจำหรือปฏิบัติมากมี 1 งาน คือ การให้คำปรึกษาด้านการเรียนการสอน
2. ทั้งครูและผู้ปกครองต้องการให้สมาคมผู้ปกครองและครูปฏิบัติงานทุก ๆ ด้านมากขึ้น
3. การปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครูตามการรับรู้ของกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู ครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความแตกต่างกัน
4. ความต้องการของครูและผู้ปกครองที่มีต่อการปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครูส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

สุวัฒนา แก้วสุวรรณ (2532) บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีการส่งเสริมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้สูงที่สุด แต่ด้านการปรับปรุงแก้ไข และซ่อมเสริมต่ำที่สุด

บทบาทที่คาดหวังของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเขียนของนักเรียน ตามการรับรู้ของครูอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีการคาดหวังให้ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเขียนสูงสุด แต่ด้านการปรับปรุง แก์ไข และซ่อมเสริมต่ำที่สุด

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริงรวมทุกด้านของผู้ปกครองในเขตชั้นในและเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ในการส่งเสริมการเขียนของนักเรียนตามการรับรู้ของนักเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทบาทที่คาดหวัง รวมทุกด้านของผู้ปกครองในเขตชั้นในและเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ในการส่งเสริมการเขียนของนักเรียนตามการรับรู้ของครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณรงค์ ดำรงสันติธรรม (2537) การศึกษาบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์และกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีการรับรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของสมาคมผู้ปกครองและครู 5 ด้าน ในระดับปานกลาง ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์และกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ระบุข้างต้น มีความคาดหวังในภาพรวมเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของสมาคมผู้ปกครองและครู 5 ด้าน ในระดับมาก

โคจิลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล (2539) บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารสมาคม และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองเข้าร่วมสนับสนุนโรงเรียนในรูปของวัสดุสิ่งของ ทูนทรัพย์ และเข้าร่วมในกิจกรรมหาทุนให้กับทางโรงเรียนมากที่สุด ที่ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง และกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมน้อย คือ ร่วมสนับสนุนโรงเรียนในรูปของแรงงาน

2. คณะกรรมการบริหารสมาคม และผู้ปกครองมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรกและอันดับที่สอง คือ การเข้าร่วมสนับสนุนโรงเรียนในรูปของวัสดุสิ่งของและทุนทรัพย์ และเข้าร่วมกิจกรรมหาทุนให้กับทางโรงเรียน

1. ครูส่วนมากมีรายได้น้อย ต้องทำงานนอกเวลา ต้องหารายได้จนเจือจรรอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาติดต่อกับผู้ปกครอง
2. จำนวนนักเรียนในห้องหนึ่งมากเกินไป ครูไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึงว่าเด็กคนใดมีปัญหาใดที่ต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทำให้ครูขาดความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
3. หลักสูตรที่กำหนดมีมากเกินไป จนผู้สอนไม่อาจคำนึงถึงด้านอื่น ๆ มุ่งแต่จะสอนให้ทันหลักสูตรอย่างเดียว
4. ครูบางคนขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาจึงไม่กล้าปรึกษาครู ทำให้ครูไม่ทราบปัญหาและไม่ได้ติดต่อกับผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ปารองโต (Parenteau, 1990) ได้ศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและเด็ก และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็กที่มีผลต่อการพัฒนาการการรู้หนังสือ โดยผู้วิจัยได้ผลิตเอกสารเพื่อให้ผู้ปกครองใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอ่านเขียนให้ลูก ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีผลการทดสอบสูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุม ทั้งในด้านการอ่านและการเขียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การสอน การกระตุ้น การสนับสนุน และการให้คำชมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา และยังชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการการรู้หนังสือ และการประสบความสำเร็จของเด็กในการเรียนที่โรงเรียน

ดุมัส (Dumas, 1991) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติกับการทำงานร่วมกัน การติดต่อสื่อสาร และความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง สรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าระดับการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง และระดับการปฏิบัติของผู้ปกครองจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการอ่านที่เพิ่มขึ้น แต่การให้ความรู้ผู้ปกครองก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้หลักสูตรการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้

ฮูเปอร์ (Hooper, 1994) ได้พัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชั้นเรียนเกรด 1 โดยใช้กิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และสามารถนำไปใช้กับลูกที่บ้านได้ ผู้ปกครองและเด็กจะทำกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติร่วมกันทุกวันเป็นเวลา 10 สัปดาห์ และผู้ปกครองมีความ